

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Романовський Денис Сергійович

НАДАННЯ ДОГЛЯДУ НА НЕПРОФЕСІЙНІЙ ОСНОВІ ЗА ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ В
УМОВАХ ВІЙНИ 115

Саїд Карім Бассемович

ВИЗНАЧЕННЯ КЛАСИФАЙД-АГРЕГАТОРІВ ТА ЇХ СТРУКТУРА: ПРАВОВІ РАМКИ ТА
ВИКЛИКИ ДЛЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 119

Стрілець Михайло Ігорович

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДОГОВОРІВ НА НАДАННЯ ФРІЛАНС-ПОСЛУГ 122

Сухий Євген Олегович

ПРАВОВІ ЗМІНИ У СФЕРАХ ЖИТЛОВИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 125

Халдай Ілля Віталійович

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТЯГНЕННЯ ЗБИТКІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ 127

Шайхет Олена Петрівна

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ
ВІЙНИ 131

Шитков Єгор Олексійович

ОБ'ЄКТИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ 134

Якушев Станіслав Ігорович

ФІЛОСОФСЬКО-ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ 137

СЕКЦІЯ 13. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубєва Неллі Юрївна

ВІДПОВІДАЧІ У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ШКОДИ 140

Андронов Ігор Володимирович

ПРО КОНКУРЕНЦІЮ ПРАВИЛ ПІДСУДНОСТІ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ 142

Волкова Наталія Василівна

СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ «БАЛАНС ЙМОВІРНОСТЕЙ» У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ:
ОКРЕМІ АСПЕКТИ 145

Бут Ілля Олександрович

ТЛУМАЧЕННЯ СУДОМ ЗАКОНУ ЗА ПРИНЦИПОМ CONTRA LEGEM: ДОСЯГНЕННЯ
СПРАВЕДЛИВОСТІ НА ПРОТИВАГУ ЗАКОННОСТІ 148

Дрогозюк Крістіна Борисівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ В РЕЖИМІ
ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 152

Павлова Юлія Сергіївна

ВПЛИВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ:
НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. 155

Полуніна Ольга Олександрівна

РОЛЬ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЗАХИСТІ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ. 157

Полюк Юлія Іванівна

ІГНОРУВАННЯ ІМУНІТЕТУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУДОВА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ. 159

Припуляк Валерій Миколайович

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: УРОКИ ДЛЯ
УКРАЇНИ 162

Стоянова Тетяна Анатоліївна

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕДМЕТУ ДОКАЗУВАННЯ В СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ
ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 165

Цал-Цалко Юлія Юліївна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО СКРІНШОТУ В ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ. 168

Важливо розуміти, що у випадку, коли суд, якому було помилково передано за підсудністю справу, розглянув цю справу по суті та ухвалив рішення, не припустився жодної помилки, адже діяв у повній відповідності до вимог ст. 32 ЦПК України. Тому такі його дії не суперечать ні вимогам ЦПК України ні ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. щодо визначення суду, встановленого законом. Помилки припустився лише суд, який передав справу за підсудністю до іншого суду. І саме ухвала цього суду може бути оскаржена однією зі сторін та скасована судом вищестоящої інстанції. Однак якщо жодна зі сторін не оскаржила ухвали про передачу справи за підсудністю, такі сторони в подальшому відповідно до ч. 2 ст. 378 ЦПК України позбавляються права посилалися на порушення правил підсудності при оскарженні рішення, ухваленого по суті справи судом, до якого справа була передана за підсудністю.

Таким чином, правило про заборону спорів між судами про підсудність справи, за відсутності оскарження сторонами ухвали про передачу справи до іншого суду, переважає будь-яке правило підсудності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 3. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13#Text>

Ключові слова: правосуддя, цивільний процес, судовий захист, судова юрисдикція, підсудність, позов.

Keywords: justices, civil process, judicial protection, judicial jurisdiction, territorial jurisdiction, claim.

Волкова Наталія Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, доктор
юридичних наук, професор*

СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ «БАЛАНС ЙМОВІРНОСТЕЙ» У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Останні роки питання щодо стандартів доказування у цивільному процесі активно обговорюється серед науковців та виникають питання щодо необхідності впровадження цього інституту в національну систему права, роз'яснення його сутності тощо.

Стандарт доказування є важливим елементом змагального процесу у цивільному судочинстві зарубіжних країн, де використовуються такі стандарти доказування, як: «баланс ймовірностей» (balance of probabilities), який використовується в Англії; «перевага доказів» (preponderance of the evidence) і «чіткі (зрозумілі) та переконливі докази» (clear and convincing evidence) – США тощо.

Томаров І. зазначає, що «в цивільних справах британські суди використовують стандарт «баланс ймовірностей» (a balance of probabilities): слід довести, що факт скоріше був, а ніж не був, тобто суб'єктивна впевненість може бути виміряна як така, що дорівнює 51% і вище (ця математична аналогія впливає із пояснення в справі *Miller v Minister of Pensions* [1947] 2 All ER 372). Баланс ймовірностей оцінюється в абсолютних виразах, тому в ситуації, коли докази оцінені як 50Х50 (позивач/ відповідач), спір виграє відповідач (*Rhesa Shipping Co SA v Edmonds* [1985] 1 WLR 948)»[1].

Досліджуючи питання стандарту доказування у справах цивільного судочинства нашої держави Ю. І. Полюк звертає увагу, що «така правова категорія як стандарт доказування останнім часом починає все частіше вживатися у вітчизняній доктрині процесуального права та судовій практиці»[2, с.79].

Так, насправді, все більше і більше з'являється судових актів, де використовується термін «стандарт доказування», наприклад, у постанові від 18 березня 2020 року у справі № 129/1033/13 Велика Палата Верховного Суду наголошувала на необхідності застосування передбачених процесуальним законом стандартів доказування та зазначала, що «...принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Зокрема, цей принцип передбачає покладення тягара доказування на сторони. Водночас цей принцип не створює для суду обов'язок вважати доведеною та встановленою обставину, про яку стверджує сторона. Таку обставину треба доказувати таким чином, аби реалізувати стандарт більшої переконливості, за яким висновок про існування стверджувальної обставини з урахуванням поданих доказів видається вірогіднішим ніж протилежний. Тобто певна обставина не може вважатися доведеною, допоки інша сторона її не спростує (концепція негативного доказу), оскільки за такого підходу принцип змагальності втрачає сенс» [3]. Схожі висновки викладені у постановях Верховного Суду від 02 жовтня 2018 року у справі № 910/18036/17 [4], від 23 жовтня 2019 року у справі № 917/1307/18 [5], від 18 листопада 2019 року у справі № 902/761/18 [6], від 04 грудня 2019 року у справі № 917/2101/17 [7].

Верховний Суд у складі колегії суддів палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Касаційного господарського у справі № 910/8763/17 від 31 січня 2018 року у постанові зазначає, що «...під час оцінки достатності доказів діють спеціальні правила – стандарти доказування, якими має керуватися суд під час вирішення справи. Стандарти доказування є важливим елементом змагальності процесу. Якщо сторона не подала достатньо доказів для підтвердження певної обставини, то суд робить висновок про її недоведеність» [8].

Отже, необхідно зазначити, що Верховний Суд при ухваленні постанов застосує такий термін, як стандарт доказування «баланс ймовірностей». З аналізу такої судової практики випливає, що стандарт доказування розуміється як критерій достатності доказів. Однак його зміст не роз'яснений, і судами як правило він трактується по-різному, що тягне за собою загальну непередбачуваність стандартів доказування та нерозуміння учасниками справи, які докази їм необхідно надавати до суду.

Луспеник Д. Д. вказує, що «незважаючи на певні новели у сфері процесуального доказування, сприйнятті та запровадженні досить ефективних інститутів цивільного судочинства, притаманних країнам англо-саксонської правової системи, на жаль, так і залишалася не вирішеною на рівні ЦПК України проблема стандарту доказування у цивільних справах, що прямо пов'язана і з проблемою оцінки доказів». Далі автор справедливо зазначає, що «стандарт доказування дозволяє оцінити, наскільки вдало сторони виконали вимоги щодо тягаря доказування і наскільки вони змогли переконати суддю у своїй позиції, що робить оцінку доказів більш алгоритмізованою та обґрунтованою. Із можливістю введення стандарту доказування у цивільних справах пов'язане і більш специфічне питання використання так званих статистичних, або ймовірнісних, доказів у цивільному процесі, що наразі залишається неможливим у межах національної правової системи, однак, визнано ефективним у багатьох зарубіжних державах»[9].

Здійснивши аналіз доктрин права та судової практики, необхідно зазначити, що такий термін як стандарт доказування «баланс ймовірностей» використовується і в судовій практиці, і в науці цивільного процесуального права, однак фактично відсутнє розуміння сутності стандарту доказування, його правової природи. Також не передбачено, яким чином він повинен застосовуватися і наслідки його застосування у судовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Томаров І. Стандарт доказування: внутрішнє переконання чи баланс вірогідностей. *Юридична Газета online*. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/standart-okazuvannya-vnutrishneperekonannya-chi-balans-virogidnostey.htm>
2. Полюк Ю. І. Щодо питання про стандарти доказування у цивільних справах. *Новели цивільного процесуального законодавства: докази та доказування* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 вересня 2020 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н., професора Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2020. С.77-83. URL:<https://hdl.handle.net/11300/21959>
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18 березня 2020 року у справі № 129/1033/13. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88952196>
4. Постанова Верховного Суду від 02 жовтня 2018 року у справі № 910/18036/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/77112562>

5. Постанова Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 917/1307/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85211537>

6. Постанова Верховного Суду від 18 листопада 2019 року у справі № 902/761/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85710940>

7. Постанова Верховного Суду від 04 грудня 2019 року у справі № 917/2101/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86141033>

8. Постанова Великої Палати Верховного суду від 31 січня 2018 року у справі № 910/6167/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/82829470>

9. Луспенник Д. Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/132351-dokazuvannya-u-tsilnomu-protsesi-schonovogo-u-tspk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuvannya-dokaziv>

Ключові слова: судові докази, докази, оцінка доказів, стандарт доказів «баланс ймовірностей», цивільний процес, цивільне судочинство.

Keywords: judicial evidence, evidence, evaluation of evidence, standard of evidence «balance of probabilities», civil process, civil proceedings.

Бут Ілля Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук*

ТЛУМАЧЕННЯ СУДОМ ЗАКОНУ ЗА ПРИНЦИПОМ CONTRA LEGEM: ДОСЯГНЕННЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ НА ПРОТИВАГУ ЗАКОННОСТІ

Яскраво проблематика тлумачення закону *contra legem* проявляється у правозастосовчій практиці судів країн Європейського Союзу (далі – ЄС), для яких необхідним є врахування не тільки власної попередньої правозастосовчої практики, а й таке тлумачення національних законів, яке б узгоджувалось із законодавством та загальними засадами функціонування ЄС з одного боку, Суд СЄ доручає національним судам тлумачити національне законодавство відповідно до правового інструментарію Союзу, а з іншого боку, він заявляє, що це не повинно призводити до тлумачення *contra legem*. Це призводить до плутанини серед національних судів, які можуть сприйняти заборону тлумачення *contra legem* як імперативне правило, яке замінює правило про те, що право Союзу має перевагу над національним правом [1]. Суд ЄС неодноразово зазначав, що, застосовуючи національне законодавство, національні суди покликані тлумачити закон та повинні розглядати весь звід норм права та застосовувати методи тлумачення, які визнаються цими правилами, щоб інтерпретувати, наскільки це можливо, у світлі формулювання та мети відповідної директиви задля досягнення результату, визначеного директивою. Однак цей принцип тлумачення національного зако-